

Aktualitātes ekonomikā
– tagadnes izaicinājumi un ilgtermiņa tendences

INESE ALLIKA

15/03/2021

Ekonomikas atveseļošanās Eiropā pēc pandēmijas – **kad un kā?**

Vai redzama gaisma tuneļa galā?

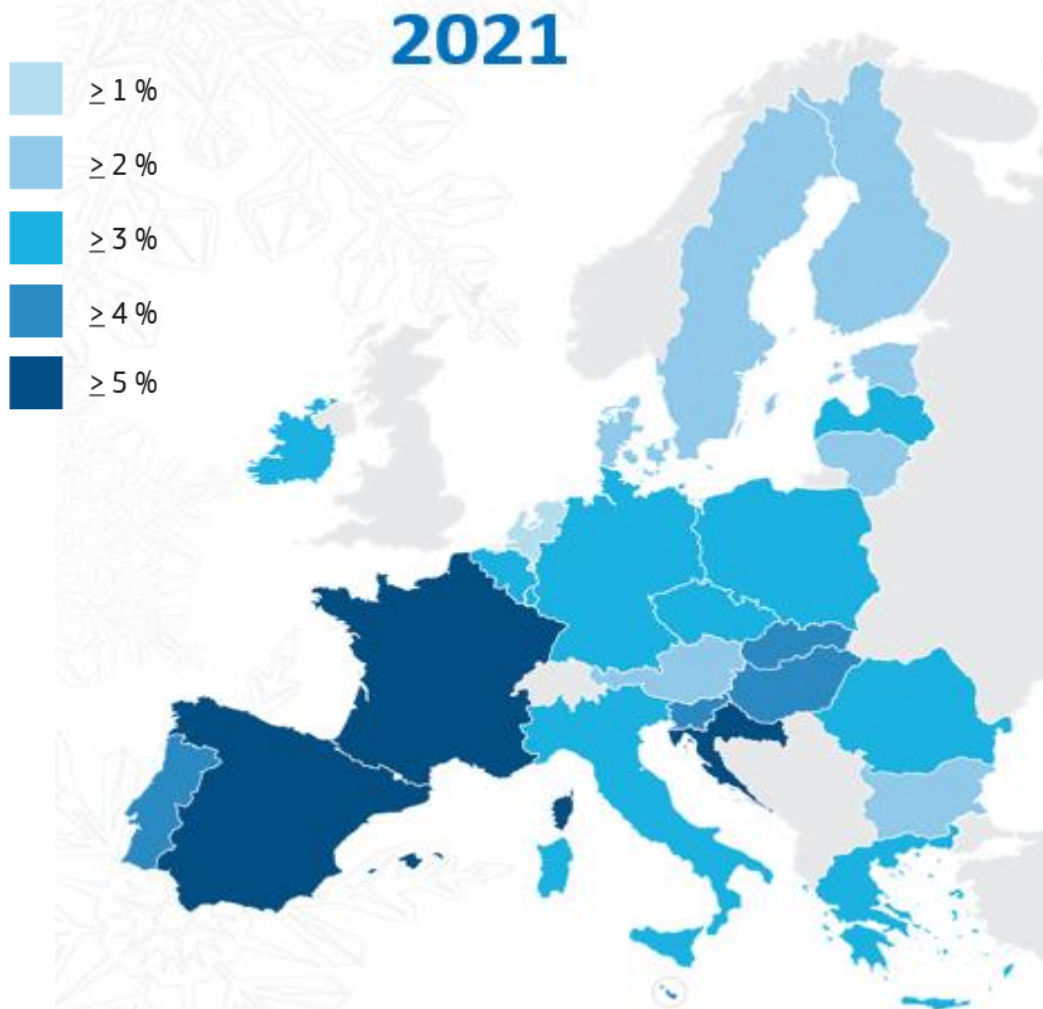
Kas mainīsies pēc COVID-19 pandēmijas?

Kāda būs jaunā realitāte, galvenie izaicinājumi, ilgtermiņa tendences?

2021.gadā izaugsme tiek prognozēta visās ES dalībvalstīs

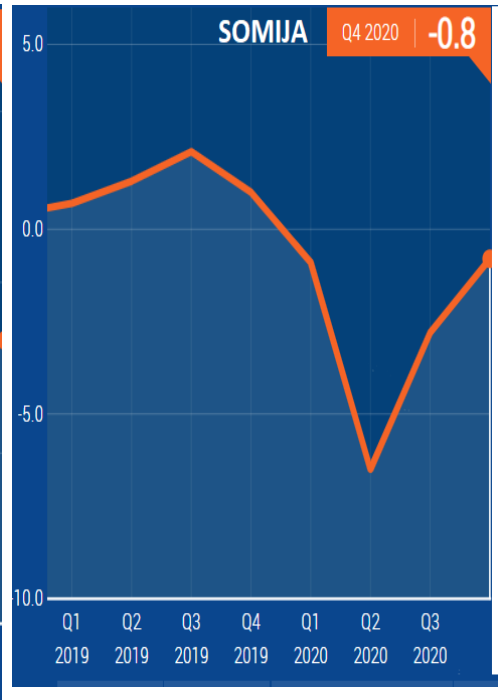
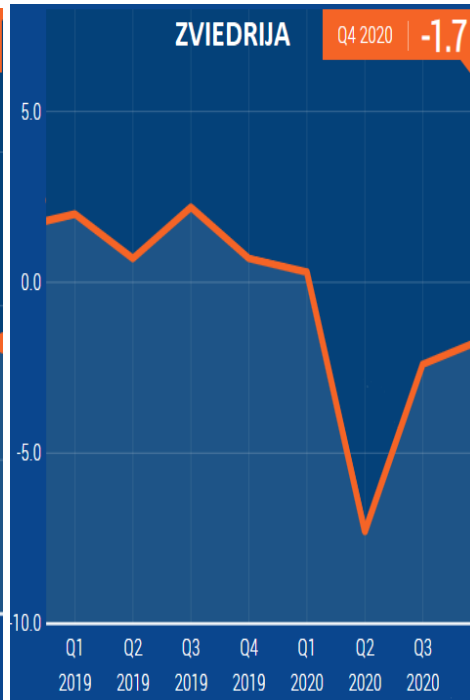
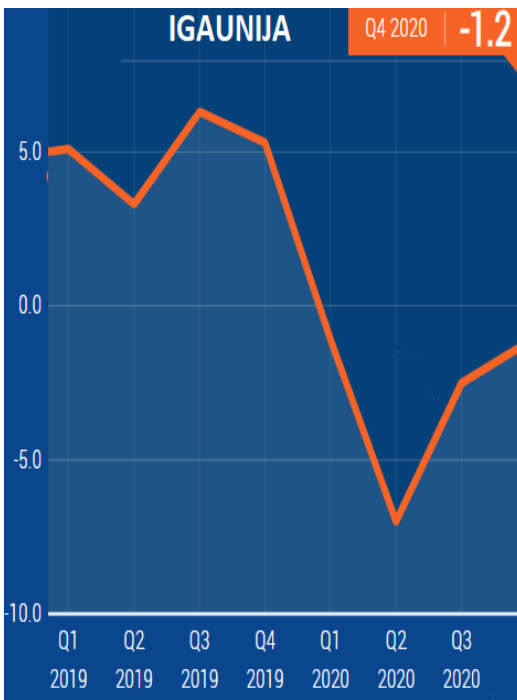
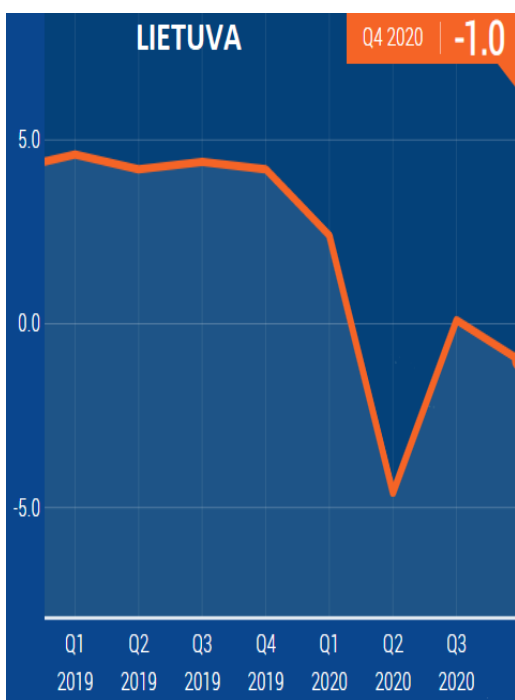
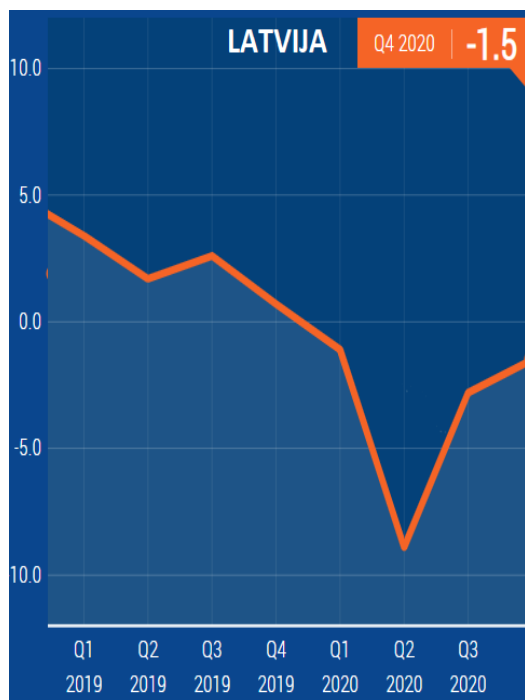
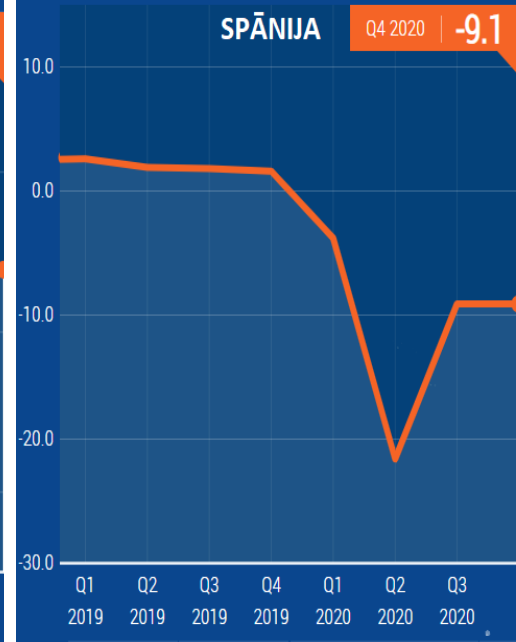
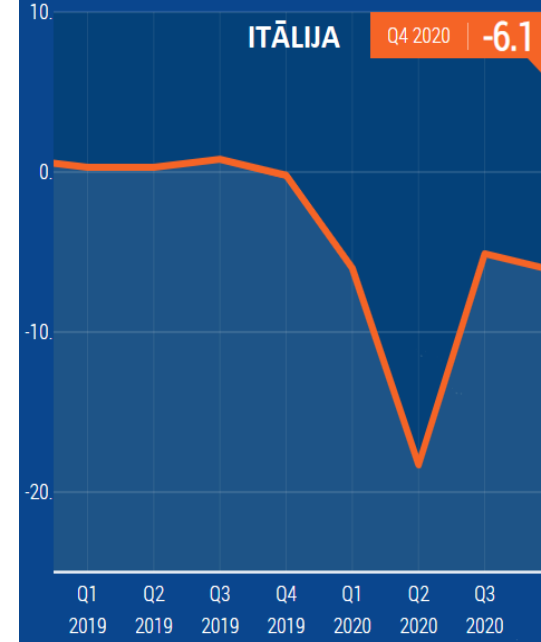
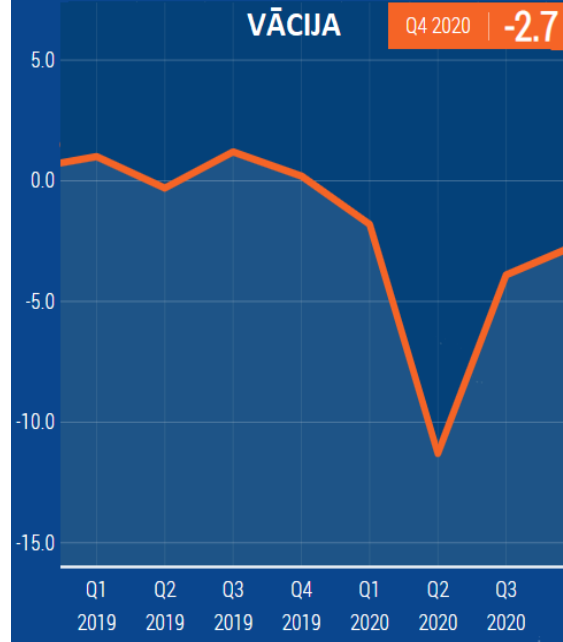
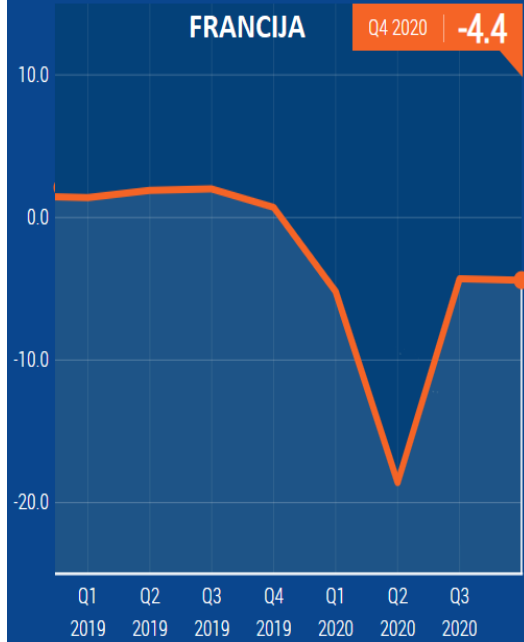
Reālais IKP, %

taču ekonomiskā situācija, kādā valstis sāka 2021.gadu, ir ļoti atšķirīga

	2020	2021	2022
BE	-6.2	3.9	3.1
DE	-5.0	3.2	3.1
EE	-2.9	2.6	3.8
IE	3.0	3.4	3.5
EL	-10.0	3.5	5.0
ES	-11.0	5.6	5.3
FR	-8.3	5.5	4.4
IT	-8.8	3.4	3.5
CY	-5.8	3.2	3.1
LV	-3.5	3.5	3.1
LT	-0.9	2.2	3.1
LU	-3.1	3.2	4.3
MT	-9.0	4.5	5.4
NL	-4.1	1.8	3.0
AT	-7.4	2.0	5.1
PT	-7.6	4.1	4.3
SI	-6.2	4.7	5.2
SK	-5.9	4.0	5.4
FI	-3.1	2.8	2.0
EA	-6.8	3.8	3.8
BG	-4.9	2.7	4.9
CZ	-5.7	3.2	5.0
DK	-3.5	2.9	3.6
HR	-8.9	5.3	4.6
HU	-5.3	4.0	5.0
PL	-2.8	3.1	5.1
RO	-5.0	3.8	4.0
SE	-2.9	2.7	4.0
EU	-6.3	3.7	3.9

Ļoti atšķirīga situācija bija vērojama pa ceturkšņiem 2020.gadā, salīdzinot ar 2019.gada attiecīgo ceturksni

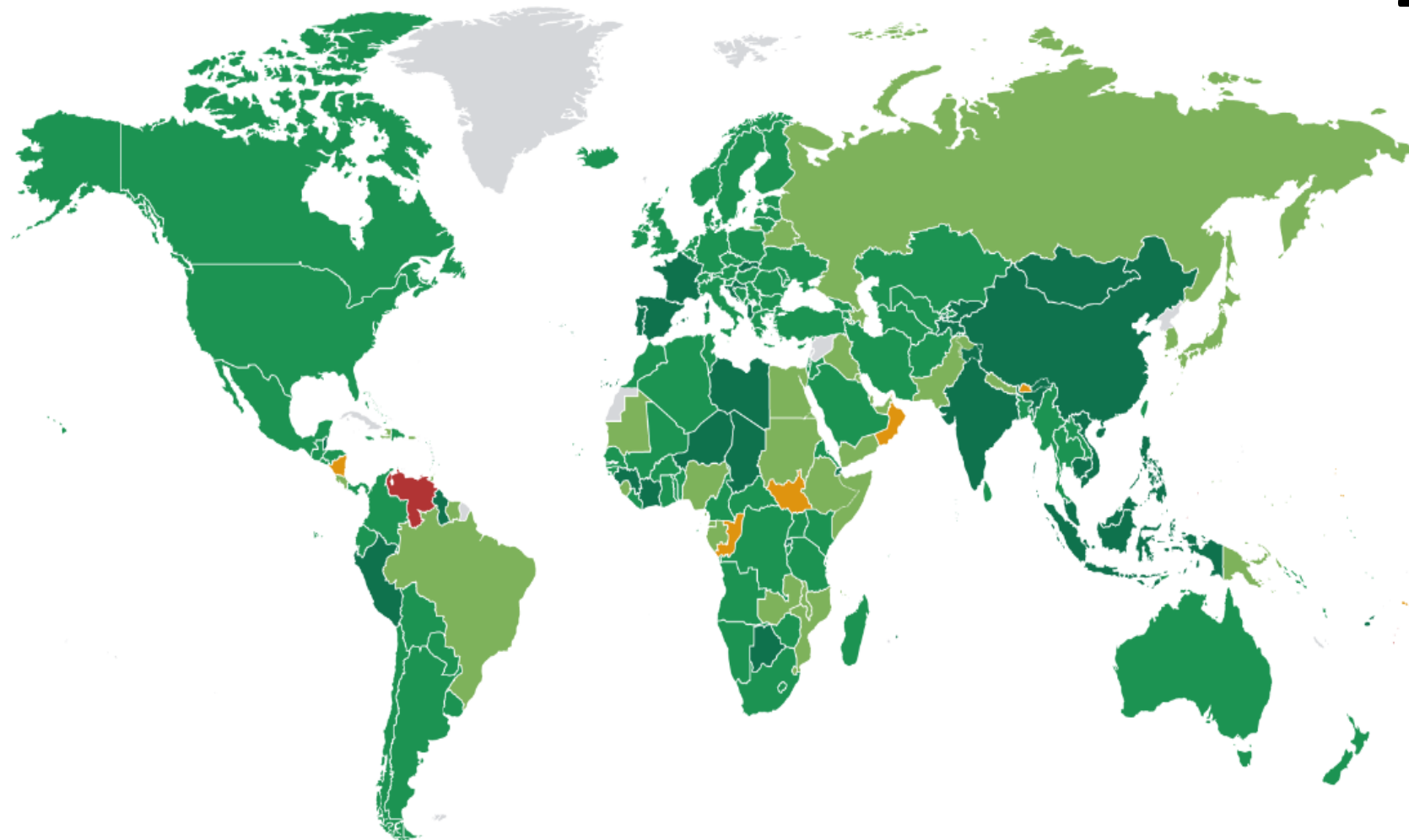

Arī globāli 2021.gadā tiek prognozēta izaugsme

Reālais IKP, %

- 6% vai vairāk
- 3% - 6%
- 0 - 3%
- 3% - 0
- zem -3%
- no data

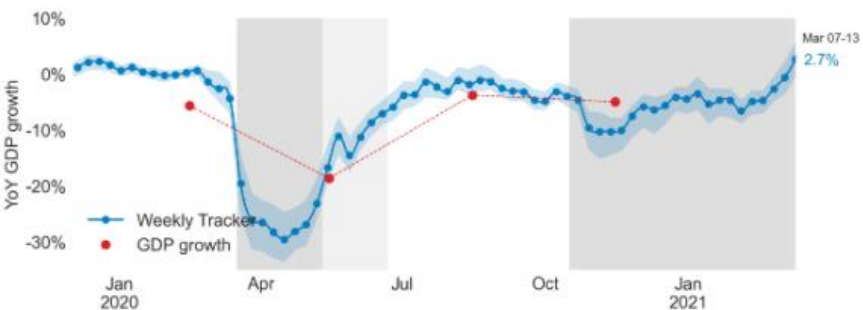
2021.gadā

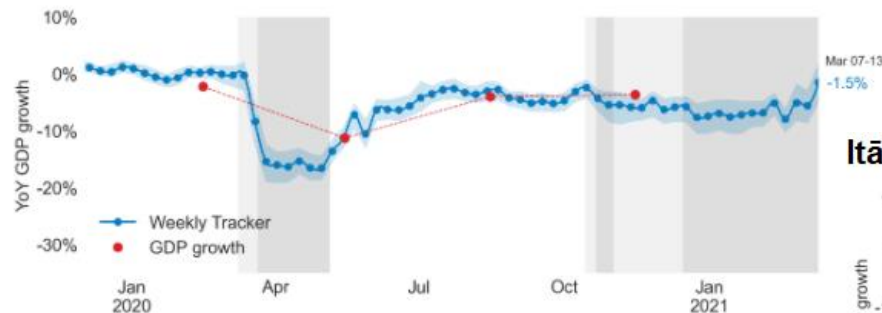
Noderīgi alternatīvie dati ekonomikas situācijas novērtēšanai

izmantojot Google meklētāja datus

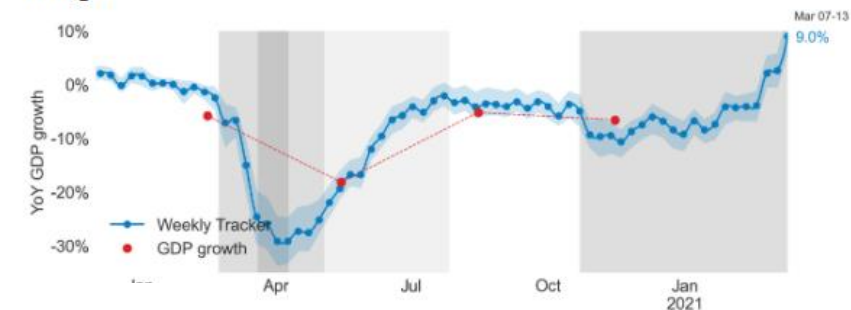
Francija

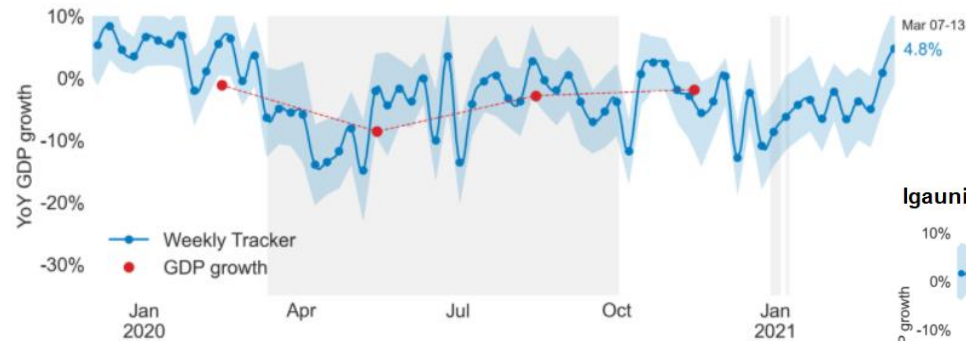
Vācija

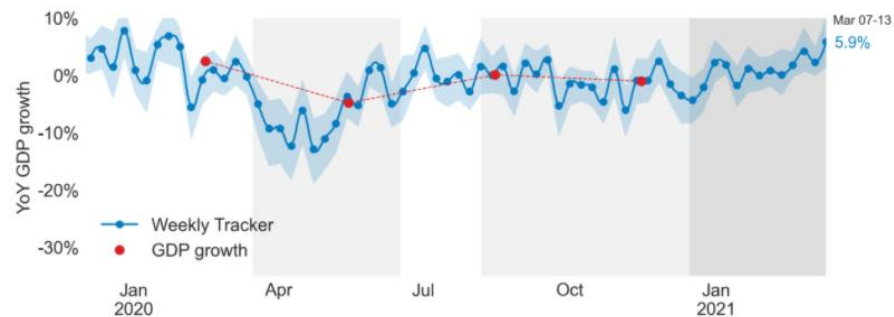
Itālija

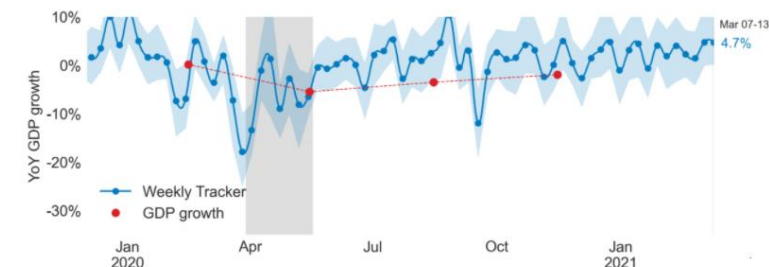
Latvija

Lietuva

Igaunija

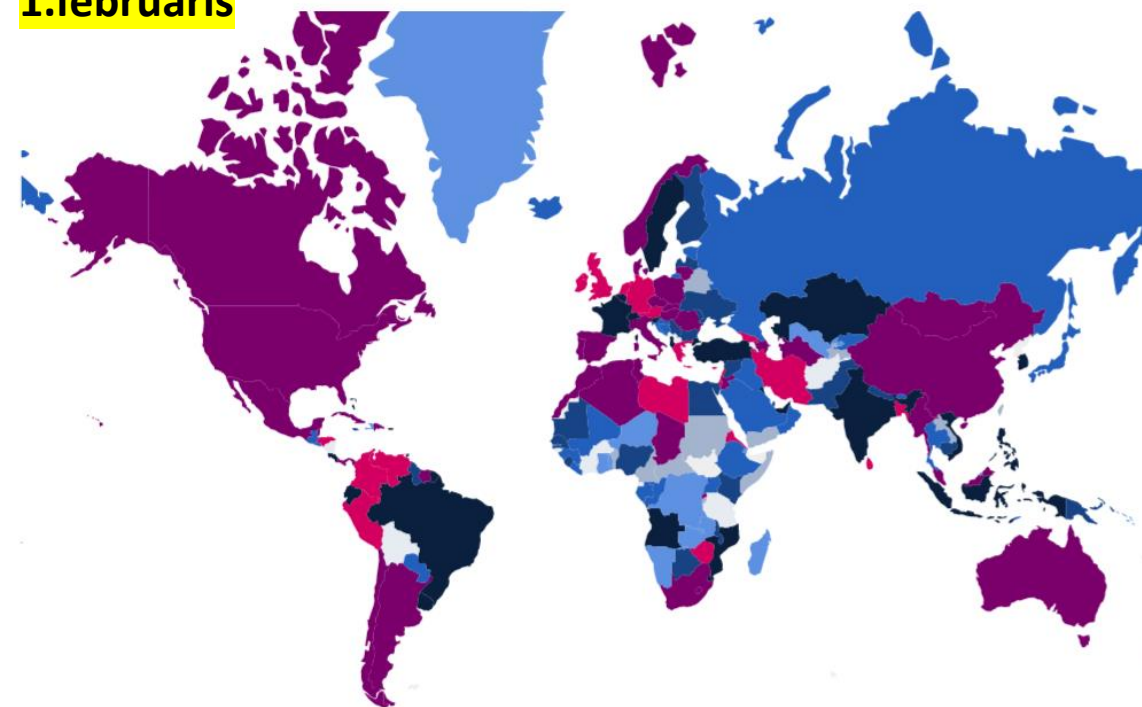

Covid-19 ierobežojumu indekss

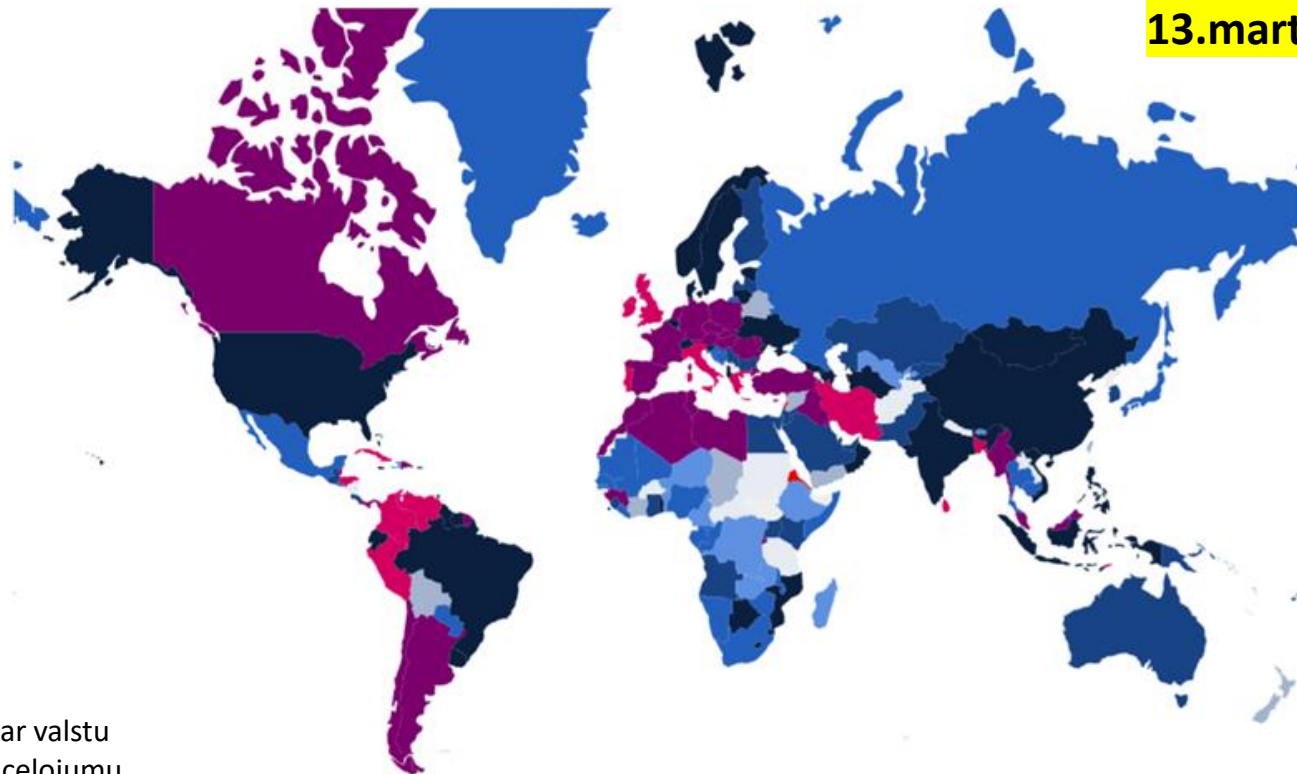
10+ 20+ 30+ 40+ 50+ 60+ 70+ 80+ 90+

Ierobežojumu līmenis – max 100

1.februāris

13.marts

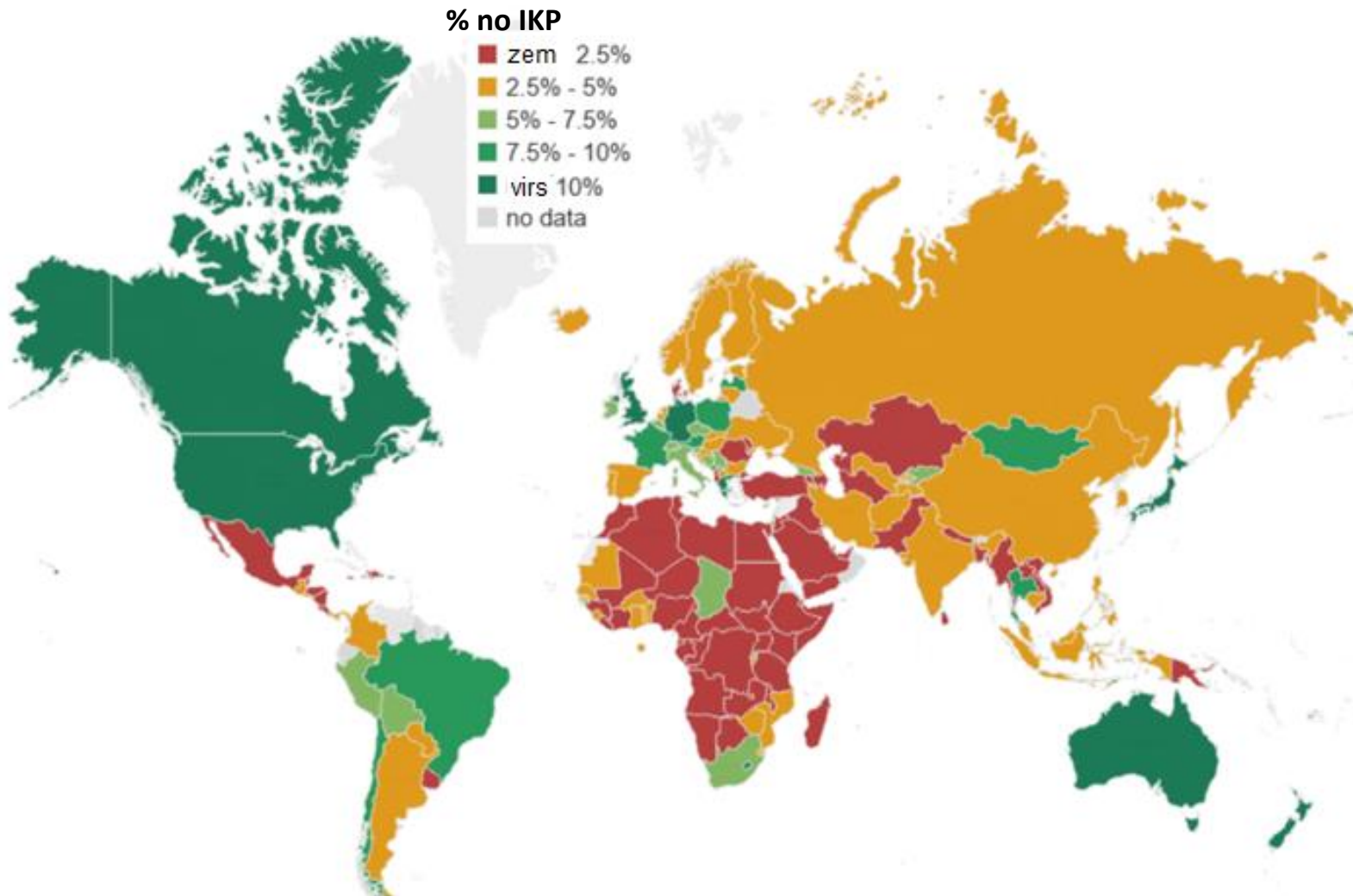

Avots: Oksfordas universitātes Covid-19 ierobežojumu indekss, kas apkopo informāciju par valstu politikām/ieviestiem ierobežojumiem Covid-19 krīzes laikā, piemēram, skolu aizvēršana, ceļojumu ierobežojumi. Regulāri atjaunotas versijas būs pieejamas šeit : <https://covidtracker.bsg.ox.ac.uk/stringency-map>

Dati par elektrības patēriņu salīdzinājumā ar 2019.gada attiecīgo periodu

	(Mar) Week 1	Week 2	Week 3	Week 4	(Apr) Week 5	Week 6	Week 7	Week 8	Week 9	(May) Week 10	Week 11	Week 12	Week 13	(Jun) Week 14	Week 15	Week 16	Week 17	(July) Week 18	Week 19	Week 20	Week 21	Week 22	(Aug) Week 23	Week 24	(Dec) Week 40	Week 41	Week 42	Week 43	Week 44	Jan 21) Week 45	Week 46	Week 47	Week 48	(Feb) Week 49	Week 50	Week 51	Week 52	(Mar) Week 53	
Germany	-4%	1%	-1%	-9%	-12%	-7%	-13%	-9%	-7%	-15%	-11%	-15%	-9%	-7%	-14%	-3%	-8%	-8%	-4%	-5%	-4%	-6%	-7%	-1%	-1%	nan	nan	nan	nan	-3%	-12%	-4%	0%	-2%	-4%	4%	-3%	-2%	-9%
Latvia	0%	3%	-1%	-6%	-6%	-2%	-5%	-12%	-5%	-9%	-8%	-7%	-4%	-4%	-5%	-4%	-6%	1%	-3%	-1%	-2%	1%	-1%	-2%	-7%	nan	nan	nan	nan	-2%	-8%	-5%	-1%	-4%	-10%	-9%	-5%	-2%	-9%
Sweden	-2%	4%	1%	-3%	3%	6%	1%	-6%	-5%	-1%	-10%	-13%	-1%	9%	-6%	-6%	-4%	-1%	-10%	-5%	-12%	-2%	-1%	4%	-4%	1%	2%	8%	2%	2%	-3%	5%	-4%	-8%	-4%	2%	7%	-8%	
Italy	1%	-6%	-21%	30%	34%	30%	28%	-15%	-15%	-15%	-12%	-11%	-11%	-15%	-11%	-16%	-15%	-11%	-12%	-6%	-8%	-6%	4%	6%	3%	-4%	-3%	33%	11%	-13%	-5%	0%	-5%	-1%	-1%	-1%	-5%	-7%	
Lithuania	0%	0%	-5%	-10%	-10%	-10%	-18%	-12%	-8%	-8%	-12%	-11%	-9%	-9%	-3%	-7%	-7%	-2%	-2%	-3%	-2%	-1%	-1%	1%	-2%	-4%	1%	6%	0%	-1%	-3%	2%	-5%	-5%	4%	4%	0%	-6%	
Estonia	4%	4%	-3%	-4%	-7%	-4%	-6%	-12%	-4%	-7%	-10%	-13%	-8%	-5%	-5%	-3%	-5%	2%	0%	-6%	-7%	-4%	-5%	-3%	-8%	-5%	4%	6%	-4%	-4%	1%	2%	-2%	-3%	2%	4%	4%	-5%	
Finland	1%	2%	-4%	-1%	-4%	3%	-7%	-8%	-6%	-4%	-8%	-8%	-5%	-11%	-6%	-1%	0%	1%	-4%	-3%	-6%	-2%	-3%	-5%	-1%	-1%	-2%	5%	-2%	-6%	-1%	-2%	-9%	-9%	-6%	-2%	2%	-4%	
France	3%	2%	-9%	-21%	-18%	-10%	22%	-7%	-13%	-10%	-17%	-9%	-1%	-5%	-3%	-8%	-6%	-10%	-5%	-6%	11%	1%	-8%	2%	4%	-1%	1%	6%	-1%	-3%	6%	6%	3%	-3%	-12%	1%	-1%	-2%	
Spain	2%	1%	-9%	-15%	-24%	-25%	-15%	-11%	-15%	-15%	-13%	-12%	-8%	-10%	-9%	-8%	-5%	-4%	-4%	-2%	-4%	0%	-5%	5%	-5%	2%	-1%	11%	-2%	-8%	-16%	-7%	-3%	-6%	-4%	-5%	-4%	0%	

ES valstu valdības ir nodrošinājušas apjomīgu nacionālo fiskālo un likviditātes atbalstu iedzīvotājiem, uzņēmumiem

ES dalībvalstu nacionālie fiskālās politikas pasākumi ir **pasargājuši ES ekonomiku 2020.gadā no daudz lielāka IKP krituma** (par apmēram 4.5 procentpunktiem)*

ES valstis ar lielāku fiskālo telpu 2020.gadā ir vairāk izmantojušas atbalsta pasākumus ar tiešu ietekmi uz budžetu, **taču daudz lielākā apjomā ES tika izmantoti tādi atbalsta pasākumi, kuriem nav tieša tūlītēja ietekme uz nacionālo budžetu** (kā garantijas, aizdevumi), piemēram, IT šāds atbalsts bija ~35% apmērā no IKP

Covid-19 ietekme dažādās nozarēs būtiski atšķiras

Īpatsvars kopējā nodarbinātībā, 2019.g. %

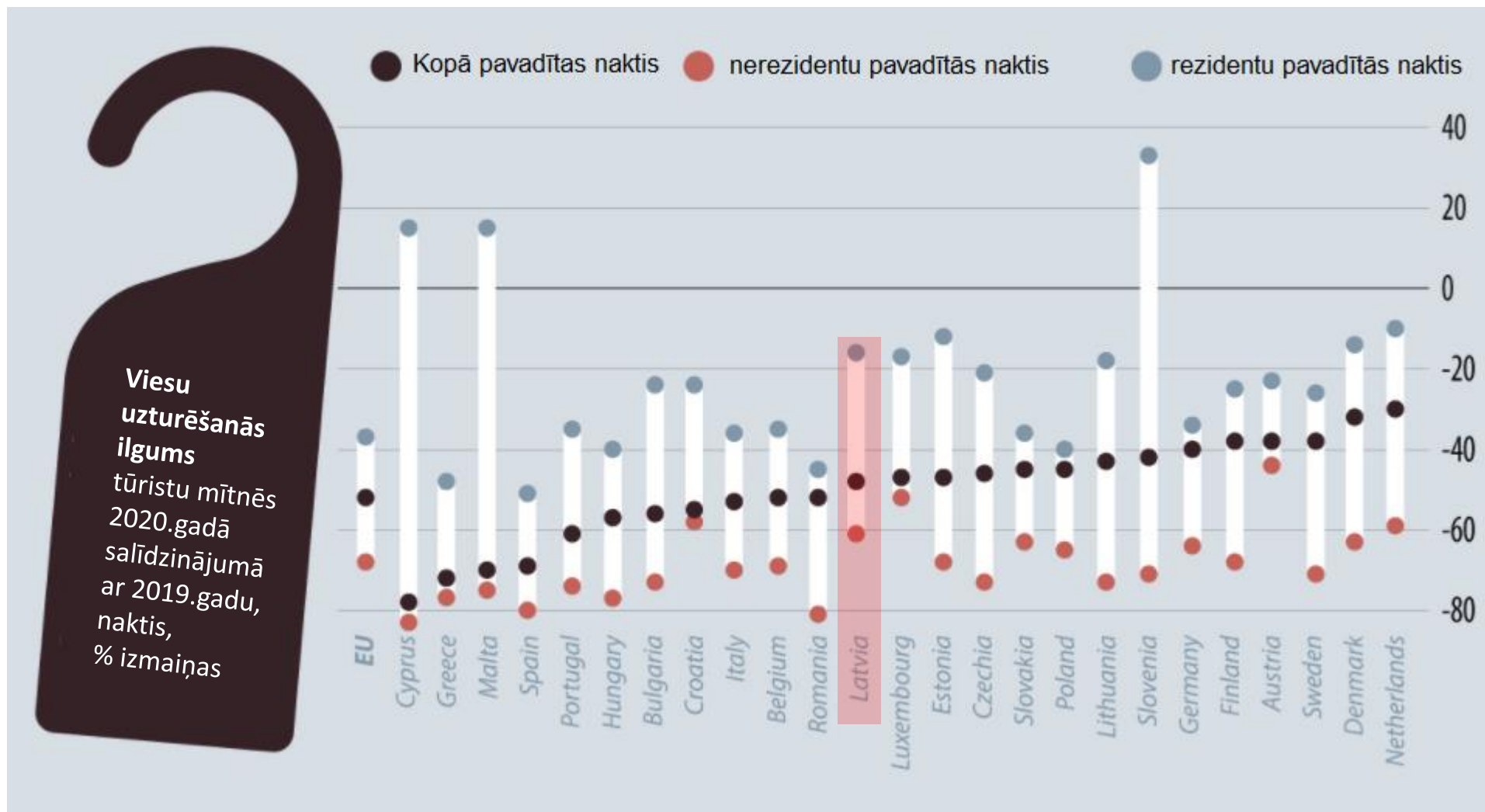

Pievienotās vērtības samazinājums, 2020.gada Q2 (salīdzinājumā ar 2019.g.)

Sociālā distancēšanās un paradumu maiņa vēl kādu laiku saglabāsies, kā rezultātā samazināsies pieprasījums **sektoros, kas saistīti ar intensīvāku kontaktēšanos.**

Tas var izraisīt būtiskas strukturālas pārmaiņas

Īpaši negatīvi COVID-19 pandēmija 2020.gadā skāra tūrisma nozari

Viesu uzturēšanās ilgums tūristu mītnēs 2020.gadā salīdzinājumā ar 2019.gadu, nakts, % izmaiņas

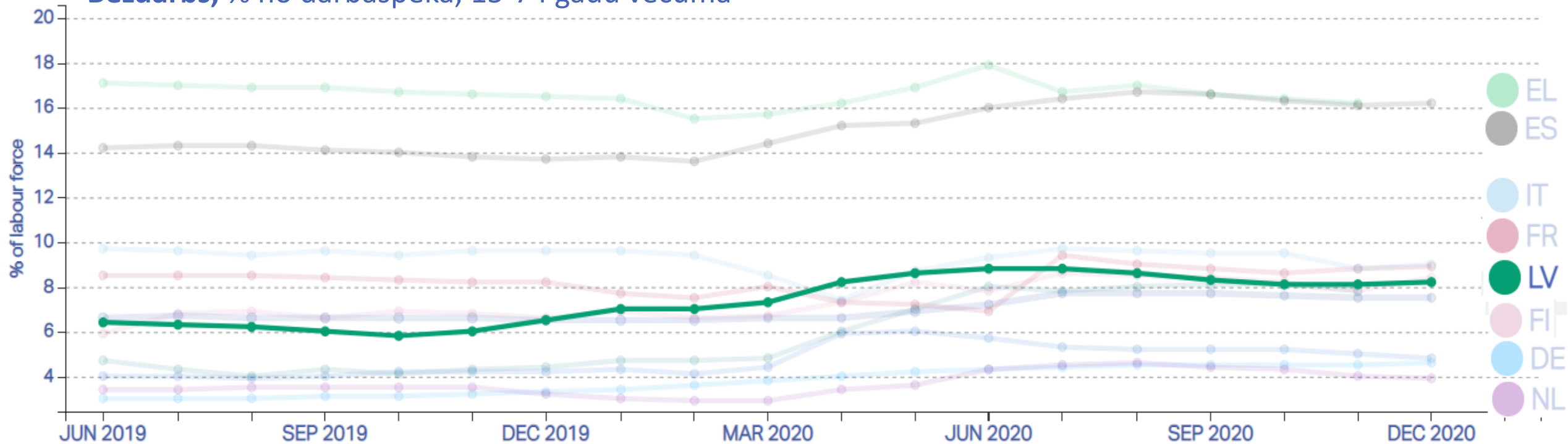
Kopumā ES samazinājums par 1,4 miljardiem nakšu, t.i. **-52%** salīdzinājumā ar 2019.gadu

Tūrisms pilsētās ir cietis vairāk nekā lauku un piekrastes teritorijās

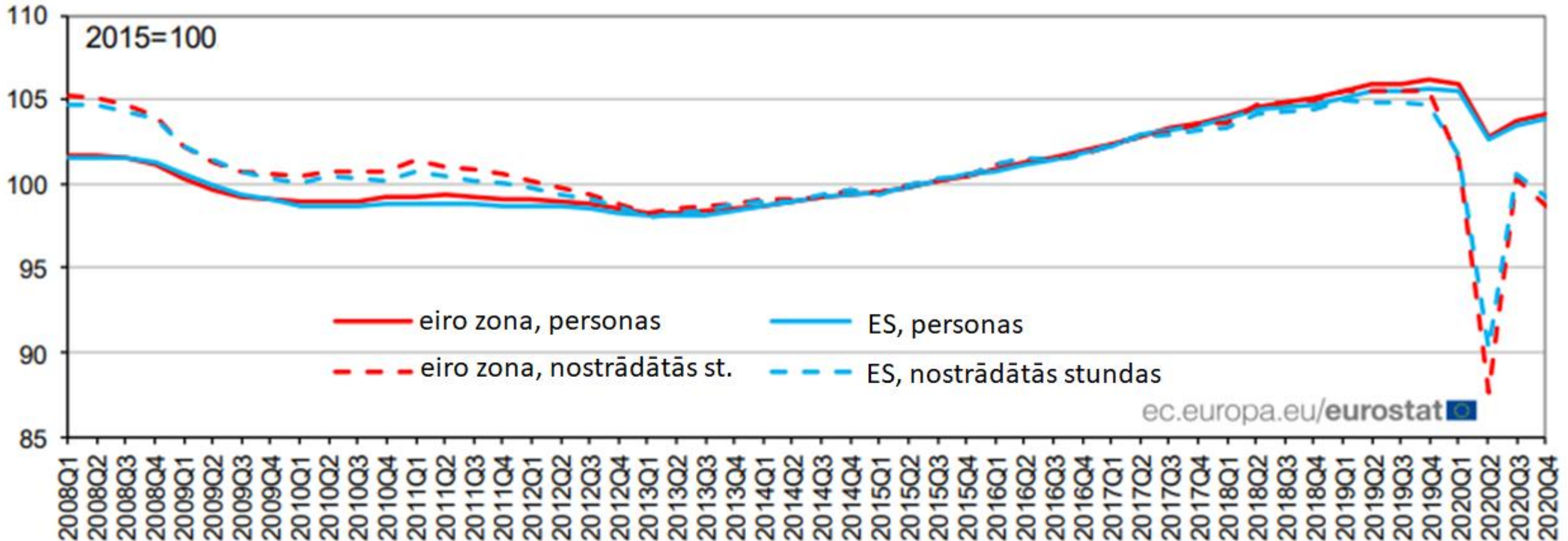
Ar atbalsta pasākumu palīdzību tika veiksmīgi mazināta tūlītēja negatīvā ietekme uz darba tirgu

Nacionālie īstermiņa atbalsta pasākumi ir **palīdzējuši saglabāt apmēram 20% nodarbinātības ES**

Bezdarbs, % no darbaspēka, 15-74 gadu vecumā

Lai gan nodarbinātība ES piedzīvoja nelielu kritumu, nostrādāto stundu skaits COVID-19 pirmajā vilnī samazinājās būtiski

Post-Covid "ēra"

– izaicinājumi tuvākajos gados un ilgtermiņa tendences

Post-Covid ēra –izaicinājumi

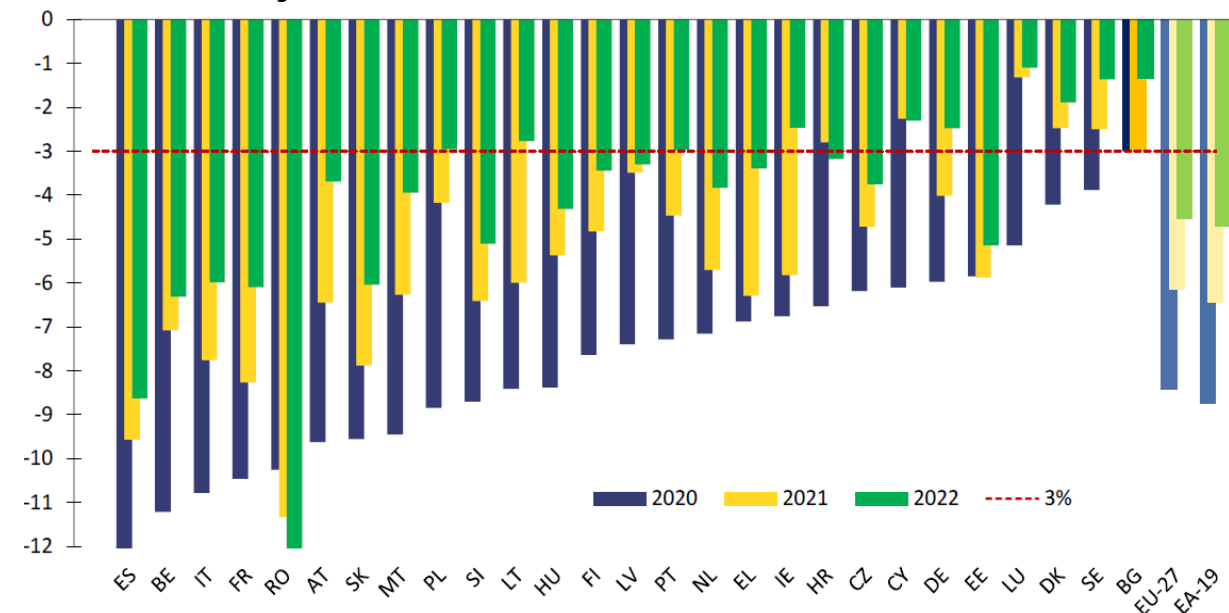

Atveseļošanās būs atkarīga no tā, cik **efektīvi būs īstenotie pasākumi, kas īstermiņā palīdz mazināt pandēmijas izraisīto seku ietekmi**, bet tajā pašā laikā vidējā termiņā veicina nepieciešamo ekonomikas pārstrukturēšanu un resursu relokāciju atbilstoši jaunajai situācijai un nākotnes izaicinājumiem.

- Augsti parādu līmeņi
- Pārejas riski, pārtraucot krīzes atbalstu, izņēmumu piemērošanu. Svarīga savlaicīga un tālredzīga ES ekonomikas atveseļošanās finansējuma piesaiste
- Nevienlīdzības pieaugums, attīstības atšķirību palielināšanās starp reģioniem
- Strukturālās pārmaiņas ekonomikā saistībā ar paradumu maiņu un tādiem ilgtermiņa izaicinājumiem kā digitalizācija, sabiedrības novecošanās, pāreja uz klimatneitralitāti.
- Ārējā vide: sekas pēc Brexit; globālie tirdzniecības konflikti, protekcionisms un reģionalizācijas tendences, ģeopolitiskie riski

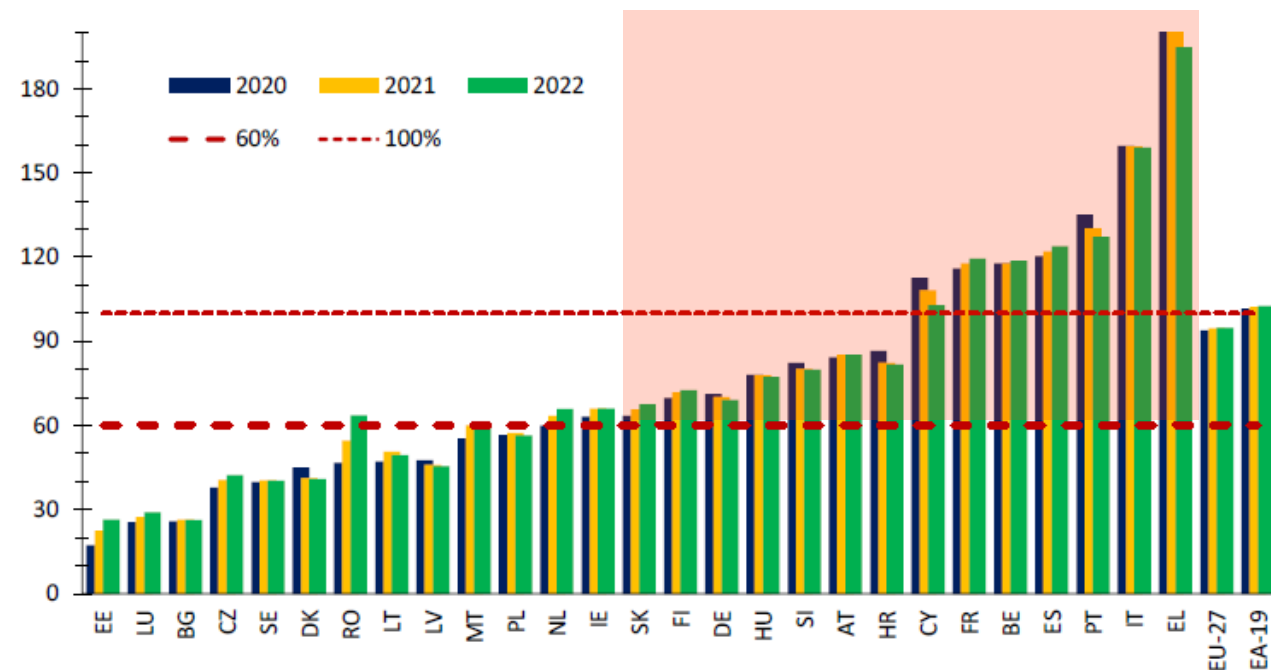
ES valdību parādi ir strauji pieauguši

Budžeta deficīts, % no IKP, 2020-2022

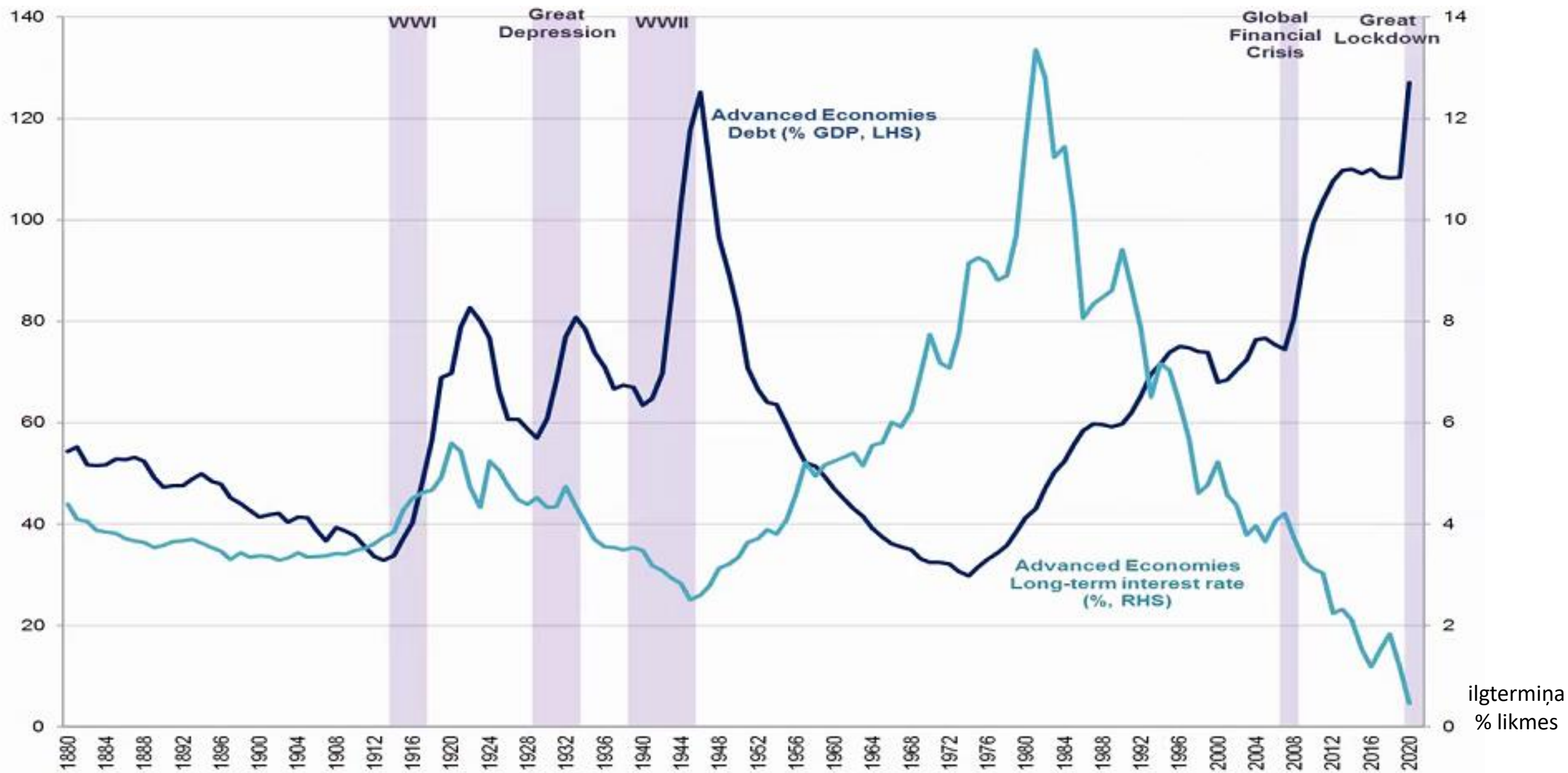

Pagaidām tiek piemērotas atkāpes no ES fiskālajiem noteikumiem

Valdības parāds, % no IKP, 2020-2022

Parāds, % no IKP

Vērienīgi ES līmeņa atbalsta pasākumi

ECB MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMI

tai skaitā, **ĀRKĀRTAS
PANDĒMIJAS AKTĪVU
IEGĀDES PROGRAMMA**
–kopā *1,850 triljoni eiro*

Pielāgots ES regulējums

**ES VALSTS ATBALSTA
NOTEIKUMU
ELASTĪBA**

**ES FISKĀLO
NOTEIKUMU
ELASTĪBA**

ES FONDI (2014-2020)
LIELĀKA ELASTĪBA,
ĀTRĀKA SAŅEMŠANA

KOPĀ 2,364 triljoni eiro

**EIROPAS
STABILITĀTES MEHĀNISMA
KREDĪTLĪNIJA**- Eurozonas valstīm
iespēja aizņemties līdz 2% no IKP
(kopā 240 miljardi eiro)

**EIROPAS GARANTIJU
FONDS** - Eiropas
Investīciju bankas
atbalsts uzņēmumiem
(kopā 200 miljardi eiro)

**ATBALSTS
BEZDARBA RISKU MAZINĀŠANAI**
izdevumi dalībvalstīm
nodarbinātības atbalsta shēmām
(kopā 100 miljardi eiro)

ES BUDŽETS EKONOMIKAS ATVESEĻŠANAI

ĀRKĀRTAS ATVESEĻŠANĀS PALĪDZĪBA
dalībvalstīm atbilstoši nacionālajiem
atveseļošanās plāniem 2021-2023 (*ES
kopīgi aizņemsies 750 miljardus eiro,
no tiem 390 miljardus plānots piešķirt
dalībvalstīm grantos*)

ES DAUDZGADU BUDŽETS 2021-2027
(kopā 1,074 triljoni eiro) kohēzijai,
lauksaimniecībai, u.c. jomām, īpašu
uzmanību pievēršot klimata mērķu
sasniegšanai (novirzot tam 30% no
visiem izdevumiem)

Latvijai pieejamais ES finansējums jāiegulda tālredzīgi

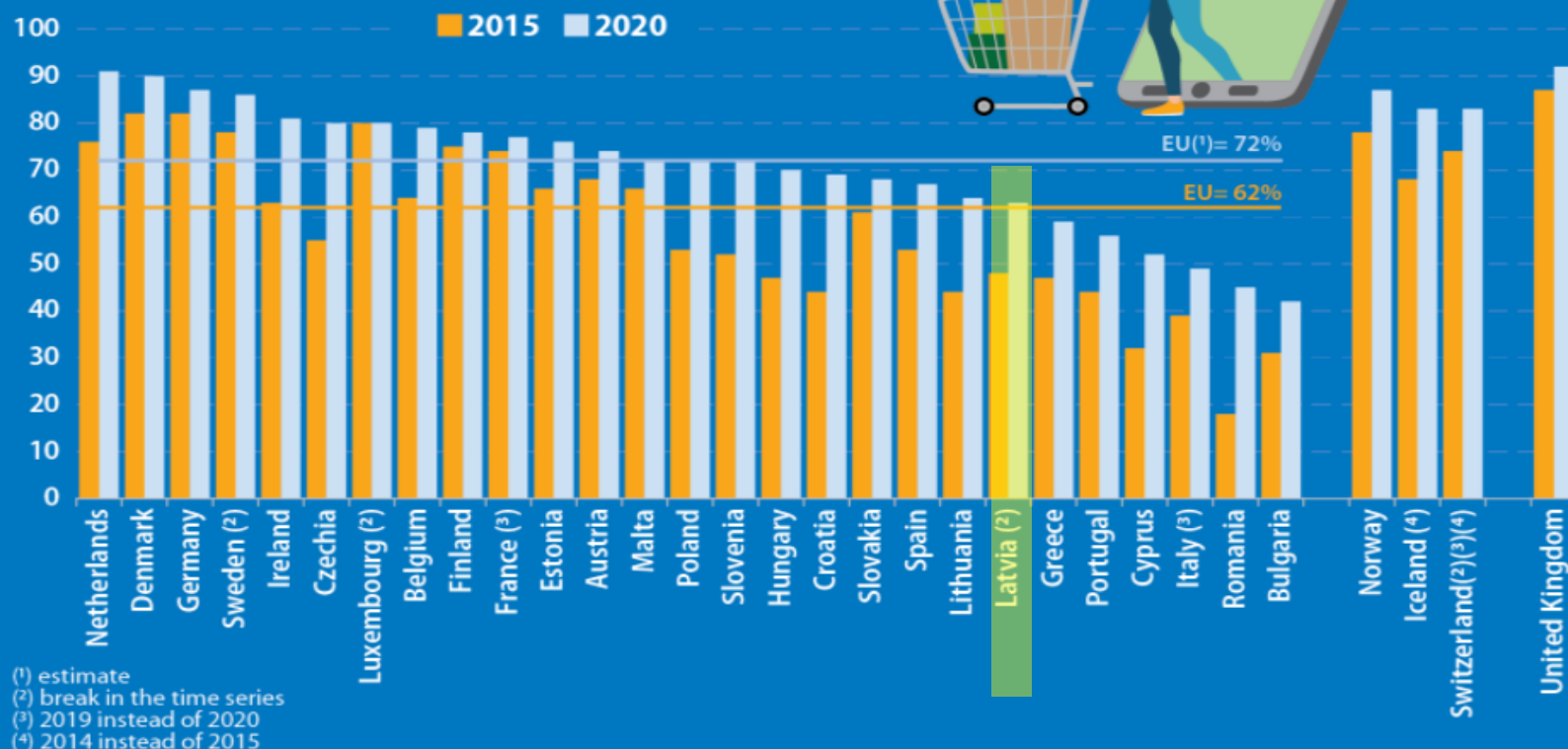
Ir noteikts minimālais ieguldījumu apjoms **digitalizācijai un klimata mērķu sasniegšanai**

Sabiedrībā veidojas paradumu maiņa

VAIRĀK IEPĒRKAMIES INTERNETĀ

Interneta lietotāji, kas pēdējā gada laikā pirkuši vai pasūtījuši preces vai pakalpojumus personīgai lietošanai (% no interneta lietotājiem)

VAIRĀK LIETOJAM BEZSKAIDRU NAUDU

Latvijā pēdējos gados bezskaidrā nauda ikdienas norēķinos izmantota aktīvāk nekā skaidrā nauda (LB iedzīvotāju aptauja). Covid-19 pandēmija šo tendenci ievērojami pastiprināja.

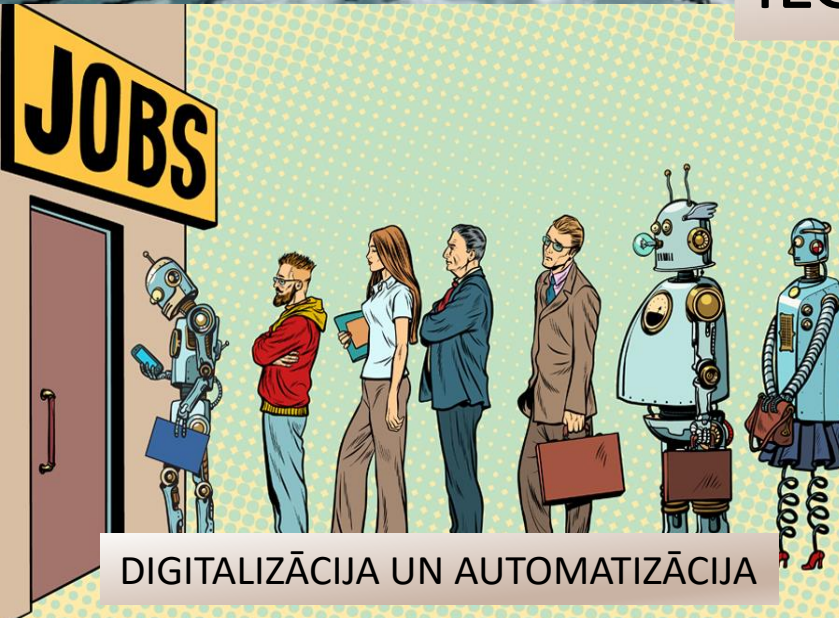

NEVIENLĪDZĪBA, ATTĪSTĪBAS
ATŠKIRĪBU PALIELINĀŠANĀS

MACKEY
mackaycartoons.net

ILGTERMIŅA IZAICINĀJUMI

DIGITALIZĀCIJA UN AUTOMATIZĀCIJA

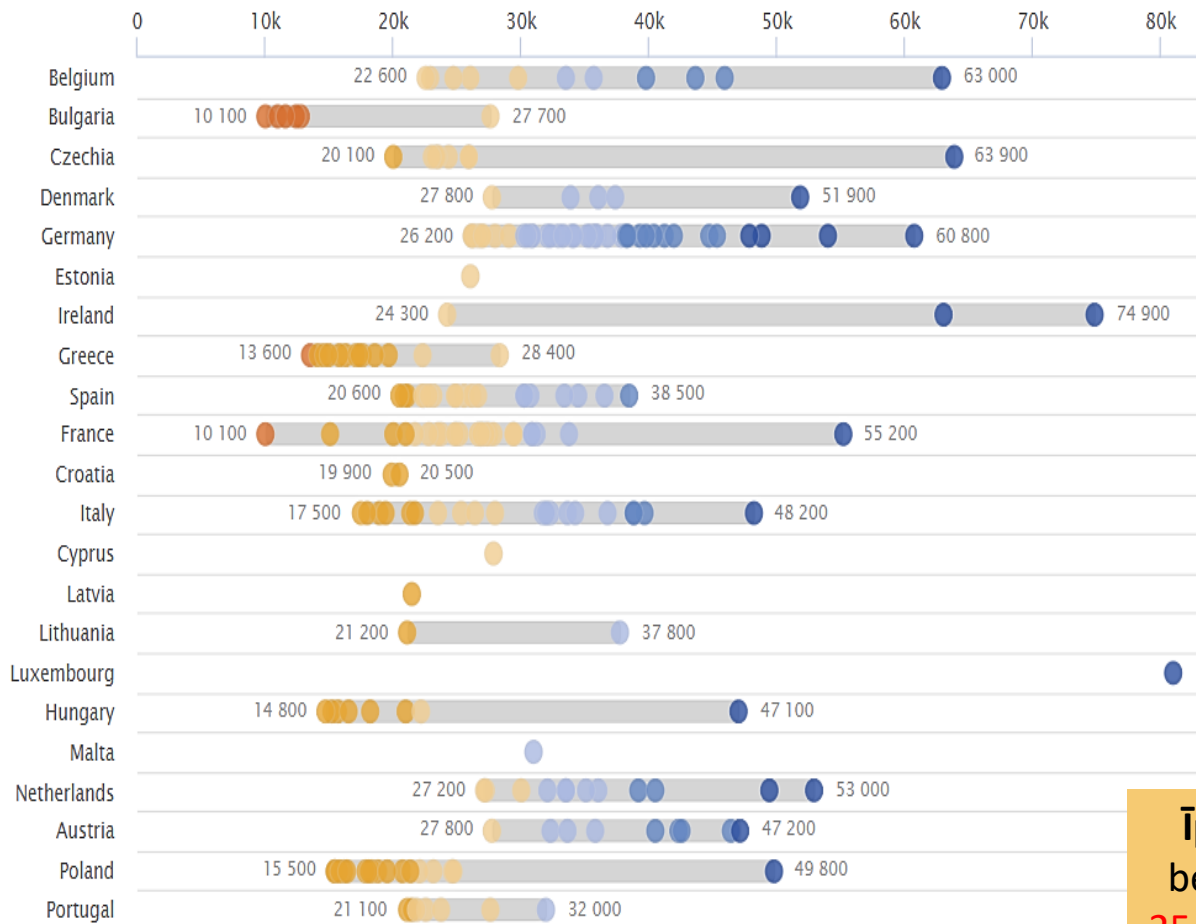
SABIEDRĪBAS
NOVECOŠANĀS

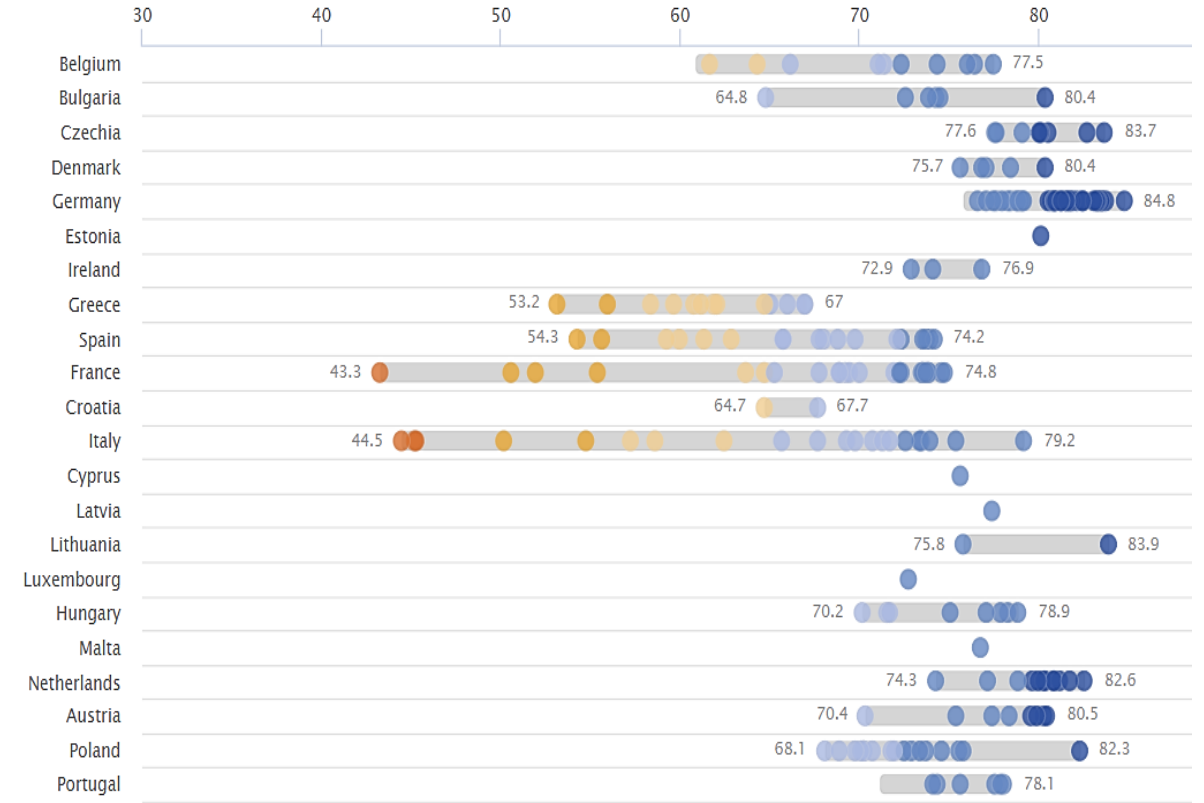
ĀRĒJĀ VIDE: REĢIONALIZĀCIJA,
PROTEKSIONISMS, ĢEOPOLITISKIE RISKI

COVID-19 krīze var potenciāli vēl vairāk padziļināt nevienlīdzību un reģionālās attīstības atšķirības ES

IKP uz iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes, 2019.gadā

Nodarbinātība (20-64g.), %, 2019.gadā

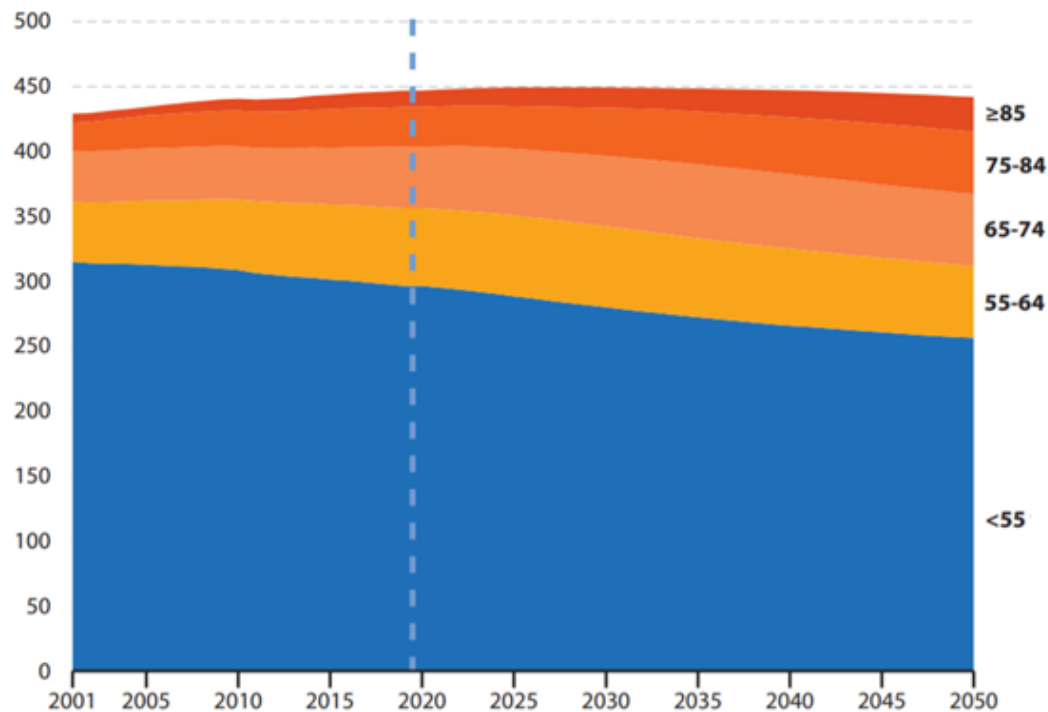

Īpaši skarti varētu būt jaunieši – lai arī pagaidām nav novērojams būtisks bezdarba pieaugums, pateicoties atbalsta pasākumiem, **taču jauniešu (zem 25.g.) bezdarba līmeņi ir augsti** - 2021.gada janvārī vidēji ES tie bija 17%, taču Spānijā 40%, Itālijā 30%, Portugālē 25%, Zviedrijā 24%

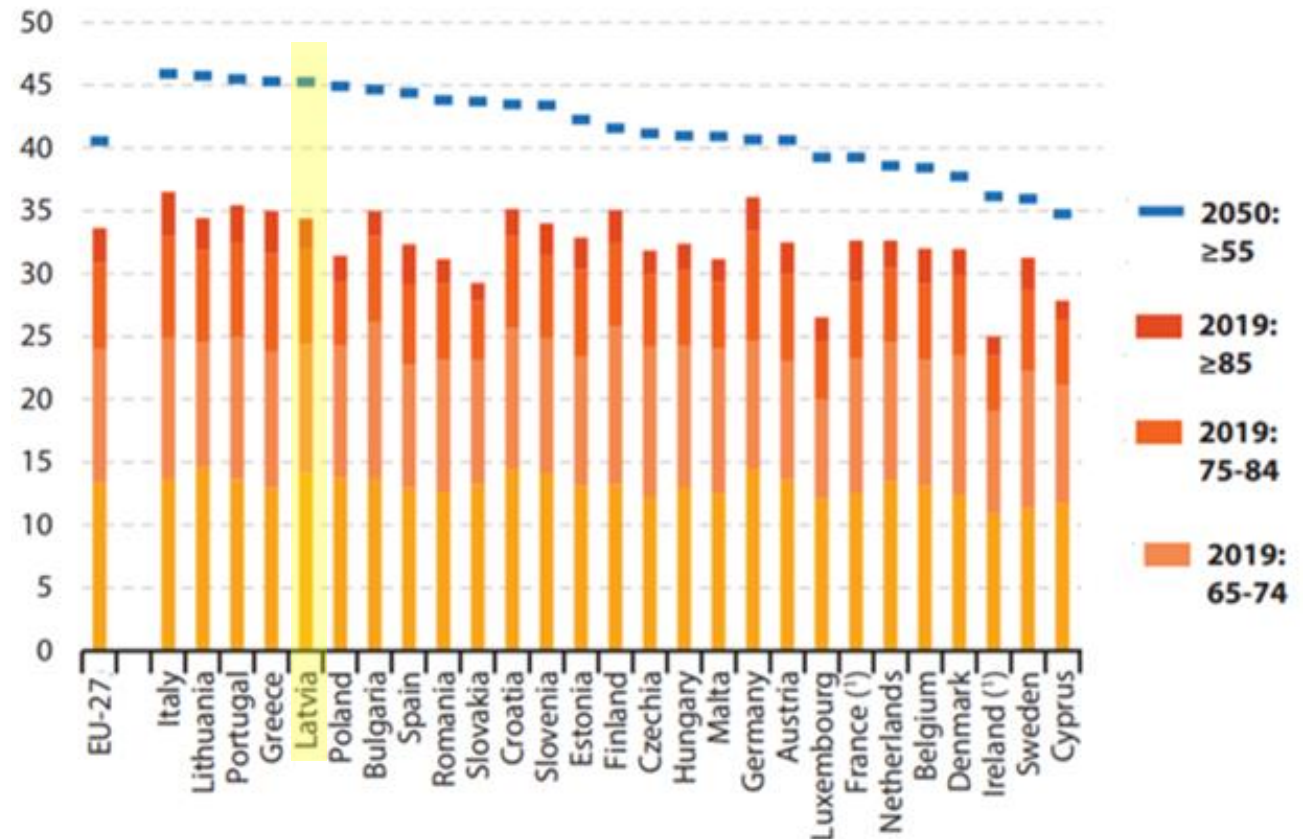
Sabiedrības novecošanās transformēs sabiedības struktūru Eiropā

Tiek prognozēts, ka ES-27 valstu iedzīvotāju skaits vecumā virs 65 gadiem līdz 2050.gadam būtiski pieaugs –
no 90.5 miljoniem 2019.gada sākumā līdz 129.8 miljoniem 2050.gadā

ES-27 iedzīvotāju dalījums pa vecuma grupām,
2001-2050.gads (miljonos)

Avots: Eurostats (online data codes: demo_pjangroup and proj_19np)

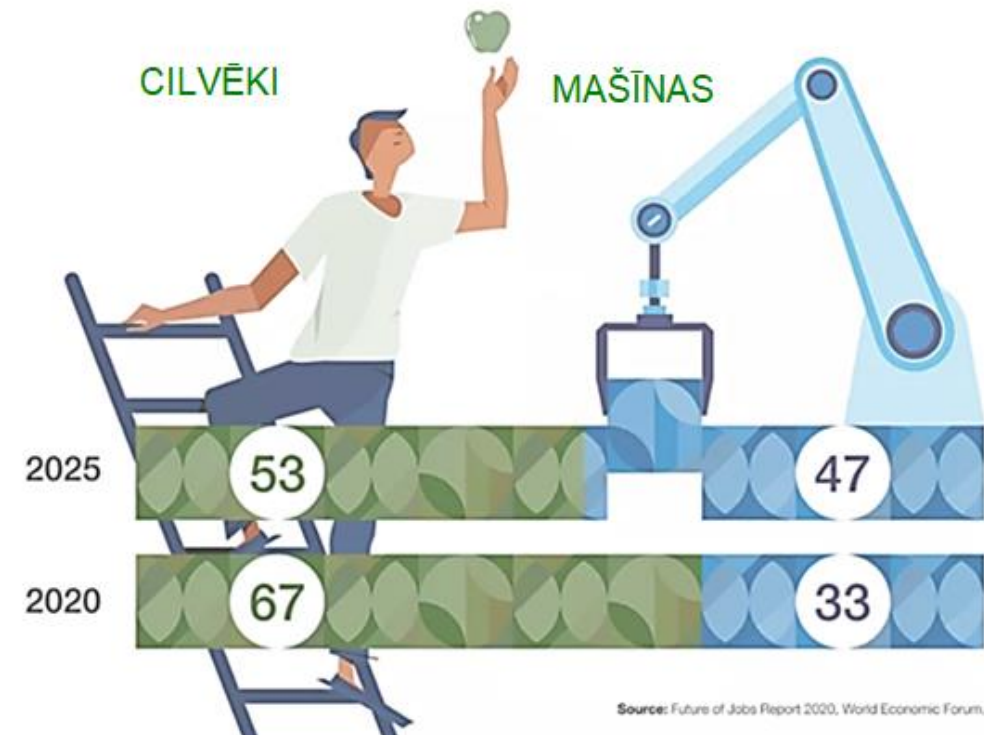
Avots: Ziņojums "Ageing Europe", Eurostats, 11/2020

Paātrināsies automatizācijas un digitalizācijas process, kā rezultātā būs vajadzīgas jaunas prasmes un zināšanas

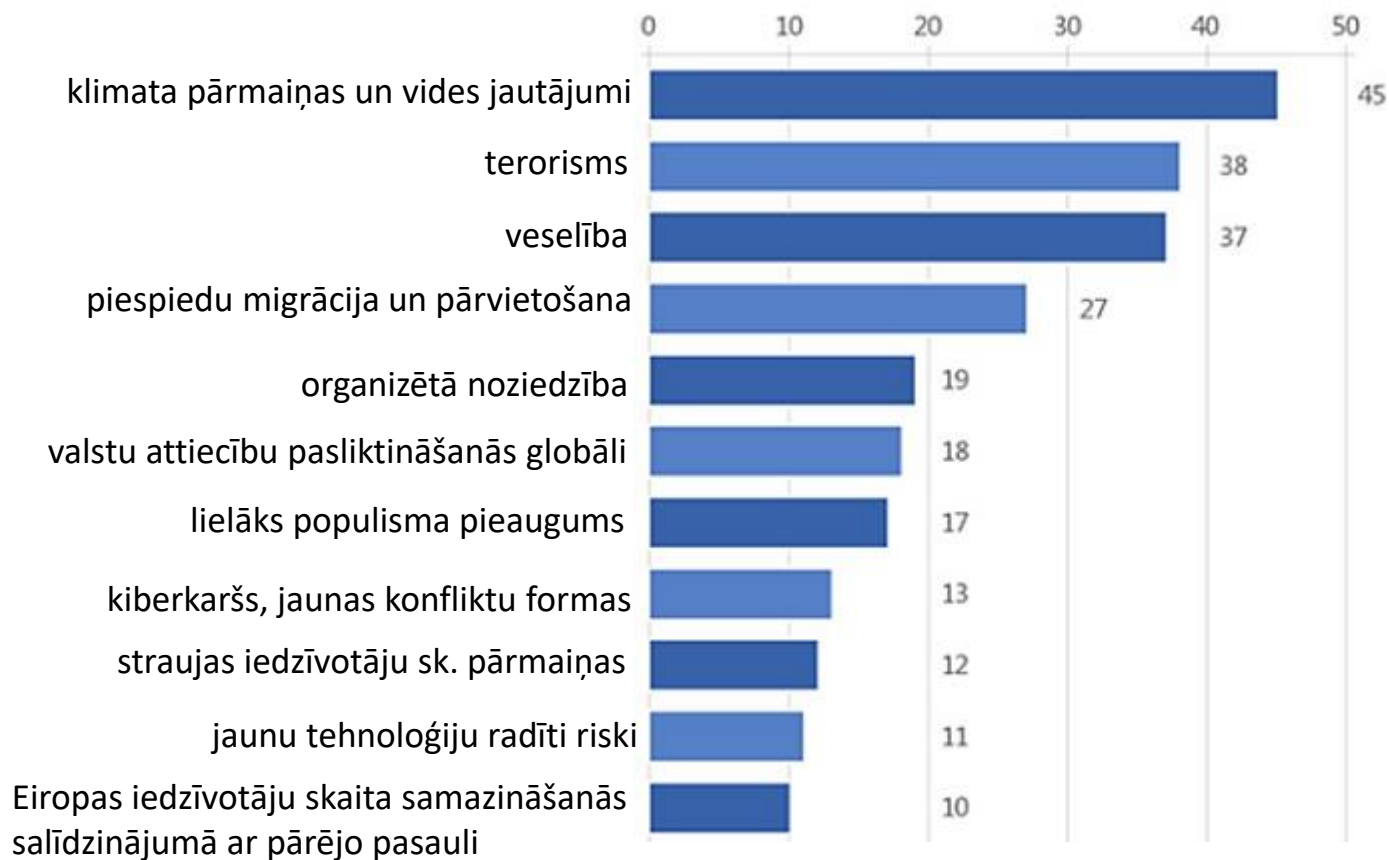
COVID-19 mudina kompānijas (uzņēmumu aptaujas dati)

AUTOMATIZĀCIJA

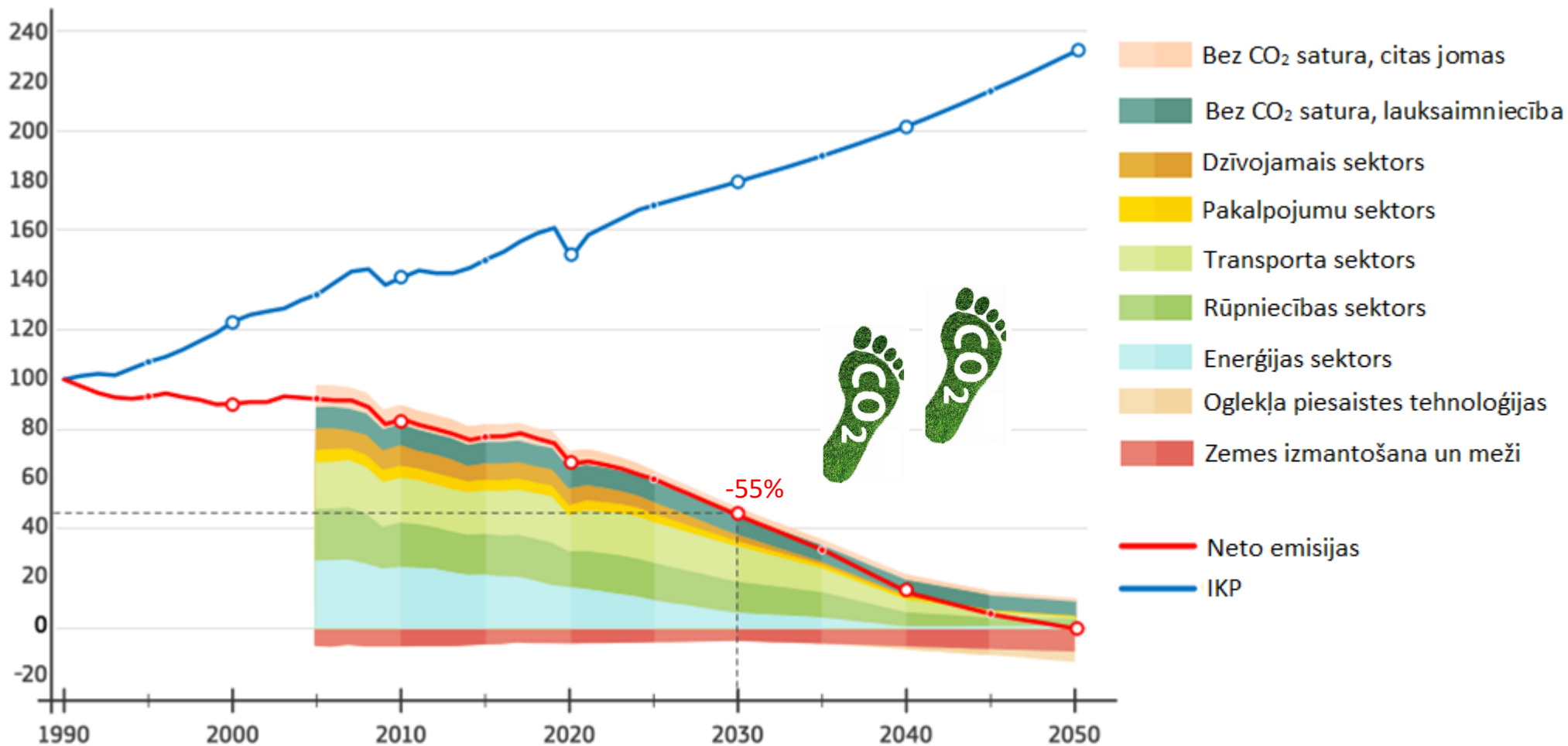
ES iedzīvotāji uzskata, ka klimata pārmaiņu un vides jautājumi ir nozīmīgākais ES izaicinājums nākotnē

Vidēji ES 45% aptaujāto klimata pārmaiņu un vides jautājumus nosauca kā nozīmīgu nākotnes izaicinājumu

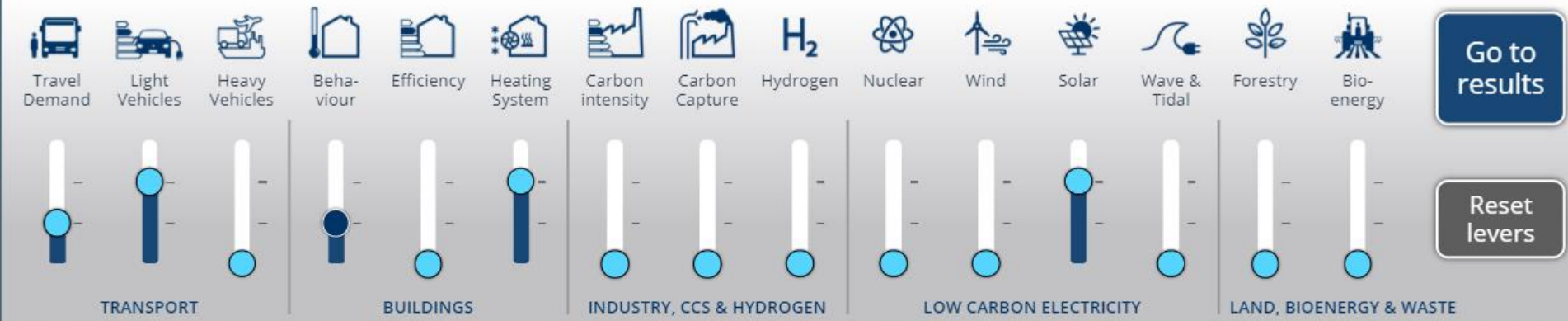
Lai virzītos uz klimatneitralitāti tuvākajās desmitgadēs būs nepieciešama ekonomikas un sabiedrības transformācija

Lai sasniegtu ES mērķi līdz 2030.gadam samazināt CO₂ emisijas par 55% salīdzinājumā ar 1990.gada līmeni un vienlaicīgi nodrošinātu ekonomikas izaugsmi **būs nepieciešama aktīva visu sektoru** (transports, lauksaimniecība, enerģētika,..) līdzdalība

!!! Izmēģini - britu valdības radīta spēle/simulators, kas palīdz saprast, kā konkrētu sabiedrības paradumu maiņa un valsts politikas lēmumi dažādās jomās palīdz samazināt CO2 izmešus uz virzīties uz nulles emisiju ekonomiku.

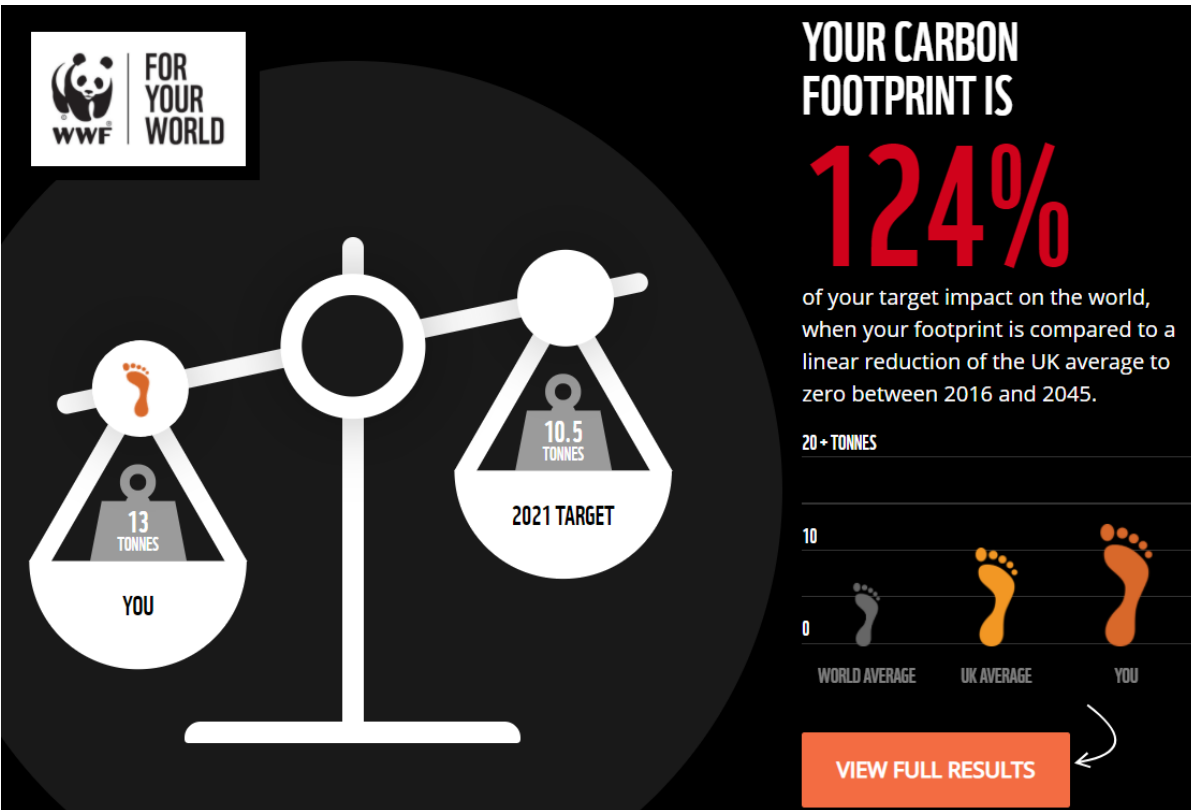

MacKay CO2 izmešu kalkulators pieejams šeit:
<https://my2050.beis.gov.uk/>

Ekoloģiskās pēdas kalkulatori – izpratnes veicināšanai

<https://footprint.wwf.org/#/>

<https://ec.europa.eu/clima/sites/quiz/index.html>

European Commission | CLIMATE ACTION

Jautājumu spēle bērniem

Tu esi klimata pārmaiņu iegrožošanas cīņas supervaronis. Kādu transportlīdzekli tu izvēlies, lai pārvietotos?

- Elektromobili
- Motociklu, kas darbojas ar benzīnu
- Ar akmeņoglēm darbināmu transportlīdzekli

Atpakaļ Uz priekšu

BEa CLIMATE HERO

The interface is a quiz page for children. It features a blue header with the European Commission logo and 'CLIMATE ACTION' text. The main content area is white with a blue border. On the right side, there is a cartoon superhero character with a green suit and a yellow 'G' on his chest, standing against a blue background.

COVID-19 ietekme uz globalizāciju – reģionalizācijas tendences Eiropā

Francijas prezidents E. Macron

“Ir svarīgi, lai Eiropa varētu pati lemt un būt gana pašpietiekama, bet nevis atkarīga no citiem katrā jomā (veselības, tehnoloģiju,...), kā arī, lai Eiropa var pati izvēlēties, ar ko tā grib sadarboties”.

ES līderi (10/2020): "ES **stratēģiskās autonomijas sasniegšana** vienlaicīgi saglabājot ekonomikas atvērtību ir **viens no ES svarīgākajiem mērķiem**"

Stratēģiskā autonomija nozīmē, ka ir jāsamazina ES atkarība no citiem, piemēram, attiecībā uz kritiski svarīgiem materiāliem un tehnoloģijām, pārtiku, infrastruktūru un drošību. Tā ir arī iespēja attīstīt tirgus, produktus un pakalpojumus un veicināt konkurētspēju Eiropas Savienībā.

ES darbības virzieni:

- Eiro starptautiskās lomas stiprināšana un darbs pie digitālā eiro projekta
- ES rūpniecības politika
- Investīciju, tirdzniecības un konkurences politika
- Digitālā suverenitāte

PALDIES PAR UZMANĪBU

Aktualitātes ekonomikā – tagadnes izaicinājumi un ilgtermiņa tendences

INESE ALLIKA

*Vadības sekretariāta un starptautisko
attiecību daļas galvenā ekonomiste*